

НАПАД ЧЕТНИКА НА ПАРТИЗАНЕ У КОСЈЕРИЋУ

У селима око Пожеге у току септембра и октобра 1941. године од четничке руке живот су изгубили Коста Дрндаревић и Радојко Жунић. Љубивоја Ковачевића, шофера из Горобиља, четници су разоружали на Равној гори, пошто је довезао њихове официре са преговора, касније га предали Немцима, а Немци су га отерали у логор и убили. Саво Марковић, борац Пожешке чете, из Гугља, рањен је у једном сукобу с четницима и од рана умро. Код Горњег Милановца од четника је страдао Љубисав Јеремић, а на другом месту у истом крају и Чедомир Каровић. Код Лазаревца четници су убили рудара-партизана Франца Кметича. Код Уба су убили Љубисава Миловановића. . . Јаворчеви четници су на усамљеним местима око планине Јавора убили Лазара Вујошевића, Радојицу Гачевића и Милијана Пауновића. . . Листа злочина сигурно није коначна. Ко зна колико је још бораца, сарадника па и недужних људи пало од руке издајника пре него што су почели отворени сукоби.

Напад на партизанске снаге у Косјерићу четници су извршили 31. октобра 1941. године. Довели су јаке и добро опремљене снаге, по чему се види да је све одавно припремано. Четници су очевидно знали да се у Косјерићу тада налази само Команда места са малим бројем партизана у посади. Симо Познановић објашњава да се тада у Косјерићу налазило свега око 30 партизана и да су напад извршили четници Филипа Ајдачића. Том приликом похватао је око 80 људи по Косјерићу и околини. Похватане партизане четници Филипа Ајдачића поделили су у две групе. Прва група одмах је спроведена на Равну гору. Колону заробљених на Равну гору спровела је група четника којом је командовао Ратко Обрадовић Шваба, резервни капетан из Косјерића. Заробљени су терани преко Околишта. Ту је четнички зликовац Филип Ајдачић пристигао заробљене, издвојио деесетак партизана и одвео их у Скакавачке Ридове. Остатак колоне је наставио пут за Равну гору. Другу групу заробљеника четници су задржали у затвору у Косјерићу. Неке су пустили, а неки су остали у косјерском затвору до довођења друге групе заробљених партизана, са других места у околини.

Косјерци се сећају заробљавања својих сталних становника, али сви додају да је тада заробљена и група партизана из других крајева, који су се затекли у Косјерићу као посада. О партизанској посади која је тада заробљена у Косјерићу, најпотпунија су сећања Драгоелава Јовановића и Недељка Крстовића¹:

„ . . . Ми смо били у партизанима и затекли смо се у једној ужичкој партизанској чети која је држала положај у селу Брезовици, лево од Бачеваца. Обојица смо били у истом воду, а командир вода био нам је Радоје Узуновић из Ужица. .²

Сутрадан пошто смо чули да су четници у Карану пресрели наш камион са храном, која је требало да се допреми на наш положај, ми смо добили наређење да се с тог положаја повлачимо према Ужицу.

Стигли смо до Косјерића. У Косјерићу се чуло да четници припремају напад на партизана. Тада се говорило да су око Косјерића четници Филипа Ајдацића. Наш вод, заједно са командиром вода Радојем Узуновићем, тада је одређен да остане у Косјерићу, као заштитни вод, док су остали делови наше чете продужили према Ужицу.

Сместили омо се у згради жандармеријске станице код тадашње пијаце у Косјерићу.

Четници су заиста били око Косјерића. Наш командир вода Радоје Узуновић добио је писмо од четника. Они су тражили да се предамо њима. Ми смо то одбили.

. . . Таман смо били примили вечеру, четници су почели напад. Морали смо примити борбу. Бранили смо се све док смо имали муниције. Кад нам је нестало муниције, четници су то осетили, навалили су и савладали нас. Цео наш вод тада је похватан, сви смо разоружани и све су нас потерали у тадашњу среску зграду. То је, у ствари, зграда Среског начелства у Косјерићу.

У току борбе са четницима, један наш борац, бравар из Ужица, погинуо је, али данас се више не сећамо како се он звао³.

Исте вечери четници су хватали и друге партизана и остале људе по Косјерићу и околини и све су их одмах

1. Заједничко сећање Драгослава Јовановића и Недељка Крстовића, Историјски архив Титово Ужице, МГ, инв. бр. 1260.

2. Радоје Узуновић, водоинсталатер, борац Ужичког партизанског одреда, тада командир једног вода, шест пута је заробљаван и увек успео да побегне. Заробљен је у Косјерићу, али је успео да побегне из Ваљева. Поново је ухваћен и отеран у логор на Бањици па затим у логор у Аустрији, одакле је такође побегао. Опет је ухваћен и отеран у логор у Грчкој. И одатле је побегао и придружио се грчким борцима отпора. Погинуо је у Грчкој. Гроби и споменик му се налазе на војничком гробљу Зејтинлику у Солуну. Видети о томе детаљније: Раде Познановић: Неустрашиви момак, „Мај“, омладински лист Титово Ужице, ор. 9/1973, стр. 6—7; Гојко Шкоро: Ужичани у концентрационом логору на Бањици, Титово Ужице 1983, стр. 96.

3. Реч је о Златку Кондићу, бравару из Ужица. Вид. *Цветови у огњу*, стр. 69.

Милован Чолић

Живорад Чолић

Милан М. Николић

Љубисав Луновић

Милош Гаџић

Миливоје Гаџић

Драгослав Милинковић

Витор Лукић

Радомир Матовић

дотеривали у среску зграду, где су и нас били затворили. Сећамо се да су тада дотерали и припаднике партизанске коморе, који су заробљени негде око Ражане. Дотеривали су још доста људи и жена, које су те вечери похватали. . . . Било је сељака, чиновника и осталих.

Преноћили смо у среској згради у Косјерићу.

Сутрадан су нас све извели, неке су везали телефонском жицом, а ми нисмо били везани. . . Потерали су нас брзим кораком, готово трком, према Субјелу. . . Негде у путу смо застали. Стигли су неки четници. Је-

Коњички вод Ужичног партизанског одреда

дан од четника био је на коњу. . . Неке из наше групе су издвојили и некуда их одвели. Ми не знамо куда су отишли. . . Даље смо терани преко неких села. Сећамо се само да смо прошли преко Тометиног Поља. Пред вече смо дотерани до једне школе, која се налази у долини крај потока. Касније смо дознали да је то село Планиница. . ."

Оно што се тада догађало у Коојерићу са новим детаљима објашњава у свом сећању Симо Познановић:

„ . . . Пред напад на Коејерић овде је стигла повећа партизанска јединица. Било је ту око 200 људи. С њима је био командант Ужичког одреда Душан Јерковић.

Јерковић је дошао у нашу команду (Команда места у Косјерићу, прим. аутора) и вели: Изгледа да се морамо тући с четницима! Мени тада никако није било јасно због чега се ми морамо тући између себе, јер су четни-

Миливоје Р. Чолмћ

Станимир Златановић

Златко Кондић

Раденко Ршумовић

Живојин Стојић

ци по овом крају ишли слободно и са њима смо до тада имали сасвим нормалне односе. Зато кажем Јерковићу да се не би требало плашити четника. Он каже да ће за сваки случај од оне велике групе партизана која је ту стигла оставити у Косјерићу око 30 људи. Јерковић је тако и урадио. Око 30 људи остало је у Косјерићу, а они остали отишли су са Јерковићем преко Црнокосе за Ужице.

Одмах сам предузео мере да се спрема слама где ће ових 30 партизана спавати. Тада приметим да се неки четници шуњају око варошице. Учини ми се то нешто сумњивим па се одмах вратим у Команду. Већ је почело да се смрква. Одједном у Команду упадоше двојица наоружаних четника. Један од њих био је Здравко Јовановић — Грујовац. У Команди се затекло нас петоро: Јордан Ђукановић, Лела Гмизовић, Драги Марковић,

Милева Косовац и ја. Четници нам дадоше једно писмо. У писму се тражи да се ми одмах предамо четницима. Знали смо да осим нае петоро у Команди и оних 30 тек пристиглих партизана у варошици нема више нико наоружан. Ћутали смо кратко време, а онда Јордан Ђукановић кратко рече:

— Ми се не предајемо!

Она двојица четника изађоше и одоше.

Јордан Ђукановић одмах истрча из Команде да рапореди оно људства што се у варошици налазило. У иетом тренутку почеше четнички плотуни. Драги Марковић дограби једну пушку и излете из Команде. Пуцало је са свих страна, највише од пијаце. Тако је трајало око пола часа па се онда мало стиша. На пијаци тек тада наста нека граја и викање. Драги Марковић и ја тада пођемо да видимо шта се то догађа. Драги Марковић некако улете у ону гужву и четници га ухватише. Ја нагнем бежати низ неки кукуруз. . ,"⁴

Тешко је данас, после 45 година, дати потпун и тачан списак партизана и партизанских сарадника које су четници у то време похватили у Коејерићу и околини. Бележимо имена оних за које се сигурно зна. То су: Миодраг Бјелица, Милун Бугариновић (рањен), Стојан Веснић, Миливоје Гачић, Милош Гачић, Јелена Гмизовић, Првоелав Гмизовић, Олга Грбић, Војимир Ђорђевић, Јордан Ђукановић, Драгослав Ђурић, Рашо Ђурић, Здравко Ерчевић, Станимир Златановић — Бугарин, Милан Јовановић, Драгослав Јовановић, Адам Јокић (погинуо пред напад четника), Велимир Јоксимовић Ера, Милош Караичић, Милутин Караичић, Миливоје Кевић, Златко Кондић (пошнуо приликом напада четника), Милева Косовац, Недељко Креговић, Витор Лукић Корчагин, Драгољуб Лукић („непознати" Ваљевац), Љубисав Луковић, Драгослав Драги Марковић, Максим Марковић, Радомир Матовић, Миливоје Миливојевић, Драгослав Милинковић, Адам Милић, Радомир Млађеновић (рањен), Драгослав Обрадовић, Перка Петровић, Брена Познановић, Светозар Познановић, Владимир Прељевић, Радован Радовановић, Раденко Ршумовић, Петар Стјеповић, Живојин Стојић, Милан Стојковић, Давид Трипковић, Милија Трипковић, Радоје Узуновић, Живорад Чолић, Миливоје Чолић, Милисав Чолић, Милован Чолић, лекар Штерјовић. . .

Сигурно је остало незаписано још неко име, још неки борац, још нека жртва. У оно време није се могло одмах бележити, неки су своје податке намерно крили, а и четници су трагове својих злочина намерно брисали.

4. *Ужичка република, записи и сећања*, кн>. 2, стр. 420.

Здравно Ерчевић

Миливоје Миливојевић

Милан Стојковић

Милисав Чолић

Радоје Узуновић

Милија Трипновић

Петар Стјеповић

Милутин Караичић

Миодраг Бјелица